

УДК 343.722

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.1.58>

СПІЛЬНИК С.І., ЛЮБЧИК О.В.

**СТАТТЯ 201-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ:  
ПРИЙНЯТТЯ, ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПОДАЛЬШЕ ІСНУВАННЯ ПРАВОВОЇ НОРМИ****ARTICLE 201-2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE:  
ITS LEGAL APPLICATION AFTER THE WAR PERIOD**

Мета статті полягає у необхідності проаналізувати проекти законів щодо введення в Україні кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги та Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», з'ясувати, що передувало прийняттю цього закону, як стаття 201-2 КК України впроваджувалася у практику та подальше існування цієї норми. Під час проведення дослідження проаналізовано проекти законів щодо введення в Україні кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги та Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги». Диспозиція статті 201-2 КК України передбачає нетипові для Кримінального закону та в цілому для Кримінального права України протиправні дії (продаж, використання, укладання інших правочинів). Такий вид кримінальної відповідальності є новелою для Кримінального права України. Рішення про криміналізацію незаконного використання гуманітарної допомоги та прийняття ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» приймалося після 24 лютого 2022 року, коли Росія відкрито напала на нашу державу. Розглянуто такі питання: що передувало прийняттю ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», впровадження статті 201-2 КК України в практичну діяльність та подальше існування цієї норми. В статті наведено хронологію подій, які передували прийняттю вищевказаного закону та зроблені власні висновки щодо подальшого існування цієї норми, спираючись на думки науковців, статистичні дані Офісу Генерального прокурора і Єдиного державного реєстру судових рішень. Доведено, що норми статті 201-2 КК України і надалі, тобто після завершення війни, будуть застосовуватися, можливо, таких випадків стане менше. На жаль, війна це не все зло, яке може призвести до тяжких наслідків. В післявоєнний період наша економіка потребуватиме відновлення, а скільки всього нам потрібно буде відбудувати, вирішити багато соціальних та економічних питань. Україна та її люди і надалі потребуватимуть гуманітарної допомоги, яка надаватиметься і безперечно знайдуться особи, які захочуть на цьому заробити.

**Ключові слова:** законопроект, кримінальна відповідальність, гуманітарна допомога, благодійні пожертви, безплатна допомога.

The purpose of the article is to analyze the draft laws on the introduction of criminal liability in Ukraine for the illegal use of humanitarian aid and the Law of Ukraine

---

© СПІЛЬНИК С.І. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики (Класичний приватний університет) <https://orcid.org/0000-0001-9739-8219>

ЛЮБЧИК О.В. – доктор філософії у галузі права, суддя (Чернігівський апеляційний суд) <https://orcid.org/0009-0007-4573-8913>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)



No. 2155-IX of March 24, 2022 “On Amendments to the Criminal Code of Ukraine on Liability for the Illegal Use of Humanitarian Aid”, to find out what preceded the adoption of this law, how Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine was implemented in practice and the further existence of this norm. During the study, draft laws on the introduction of criminal liability in Ukraine for the illegal use of humanitarian aid and the Law of Ukraine No. 2155-IX of March 24, 2022 “On Amendments to the Criminal Code of Ukraine Regarding Liability for the Illegal Use of Humanitarian Aid” were analyzed. The disposition of Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine provides for unlawful actions (sale, use, conclusion of other transactions) that are atypical for the Criminal Law and the Criminal Law of Ukraine in general. This type of criminal liability is a novelty for the Criminal Law of Ukraine. The decision to criminalize the illegal use of humanitarian aid and the adoption of the Law of Ukraine “On Amendments to the Criminal Code of Ukraine Regarding Liability for the Illegal Use of Humanitarian Aid” was made after February 24, 2022, when Russia openly attacked our state. The following issues are considered: what preceded the adoption of the Law of Ukraine “On Amendments to the Criminal Code of Ukraine Regarding Liability for the Illegal Use of Humanitarian Aid”, the implementation of Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine in practical activities and the further existence of this norm. The article provides a chronology of events that preceded the adoption of the above-mentioned law and draws its own conclusions regarding the further existence of this norm, based on the opinions of scientists, statistical data of the Prosecutor General’s Office and the Unified State Register of Court Decisions. It is proven that the norms of Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine will continue to be applied, that is, after the end of the war, and perhaps there will be fewer such cases. Unfortunately, war is not all evil that can lead to serious consequences. In the post-war period, our economy will need to be restored, and how much more will we need to rebuild, solve many social and economic issues. Ukraine and its people will continue to need humanitarian aid, which will be provided and there will undoubtedly be people who want to make money from it.

**Key words:** *bill, criminal liability, humanitarian aid, charitable donations, free aid.*

**Постановка проблеми.** Диспозиція статті 201-2 КК України передбачає нетипові для Кримінального закону та в цілому для Кримінального права України протиправні дії (продаж, використання, укладання інших правочинів). Такий вид кримінальної відповідальності є новою для Кримінального права України.

Рішення про криміналізацію незаконного використання гуманітарної допомоги та прийняття ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» приймалося після 24 лютого 2022 року, коли Росія відкрито напала на нашу державу.

У зв’язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, в Україні введено воєнний стан.

Люди, які проживали на той момент в Україні опинилися в складних та небезпечних для їх життя умовах. Багатьом довелося покинути свій дім та рідних, залишаючи не просто майно, а все, що мало для них духовну цінність. Саме ці особи потребували матеріальної підтримки (забезпечення житлом, одягом, продуктами харчування, ліками тощо).

А наших військових, які з самого початку повномасштабного вторгнення боронять Україну, їх теж необхідно підтримувати, не лише морально, а і фізично (забезпечення військовою амуніцією, автомобілями, продуктами харчування, ліками, тощо).

Добре, що знайшлися небайдужі, як всередині нашої країни, так і за кордоном, які почали надавати гуманітарну допомогу.

Така допомога, особливо з закордону, почала надходити у значних масштабах. Це були не лише предмети гуманітарної допомоги (продукти харчування, медикаменти, засоби гігієни, одяг, військова амуніція, транспортні засоби, тощо), а і грошові кошти.

Та, на превеликий жаль, сталося так, що не вся надана допомога доходила до тих, кому вона була життєво необхідною. Такі випадки були не непоодинокими, вони набули поширення.

Як наслідок, це призвело до обурення в суспільстві і необхідності законодавчого регулювання.

В Верховній Раді України один за одним реєструються законопроекти про внесення змін до Кримінального кодексу України, зокрема, щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги.

Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» був прийнятий не одразу, цьому передувало розгляд та аналіз інших законопроектів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** показує, що питаннями кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги займалися такі вчені як: Дудоров О.О., Мовчан Р.О., Киричко М.В., Шевчук А.В., Боднарчук О.М. та інші вчені.

**Мета статті.** Проаналізувати проекти законів щодо введення в Україні кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги та Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», з'ясувати, що передувало прийняттю цього закону, як стаття 201-2 КК України впроваджувалася у практику та подальше існування цієї норми.

**Виклад основного матеріалу.** Після початку повномасштабного вторгнення РФ, Верховною Радою України за досить короткий проміжок часу прийнято низку законів щодо удосконалення кримінально-правового регулювання нових для нашої країни суспільних відносин.

Зокрема, Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», який набув чинності 03 квітня 2022 року.

Вказаним Законом Кримінальний кодекс України доповнено статтею 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» [6].

З'ясуємо як саме було прийнято Закон № 2155-IX, розглянемо та проаналізуємо інші законопроекти щодо кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги.

13 березня 2024 року народними депутатами Верховної Ради України внесено на обговорення Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану» № 37д9/1-2022/55151 від 13.03.2022 (реєстр № 7146 від 13.03.2022 р.) [7].

Появі цього та інших законопроектів сприяло те, що, як вже і зазначалося, в Україні стали поширеними випадки незаконного використання гуманітарної допомоги, а саме, її продажу.

Кримінальний кодекс України пропонувалося доповнити статтею 201-2 такого змісту:

Стаття 201-2. Використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги не за цільовим призначенням, а саме з метою отримання прибутку або власного збагачення

1. Використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у значному розмірі не за цільовим призначенням, а саме з метою отримання прибутку або власного збагачення, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений цією статтею, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням влади чи службового становища, або у великому розмірі, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, - караються позбавленням волі на строк від десяти до двадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у три тисячі і більше разів перевищує установлений законодавством неоподатковуваний мінімум

доходів громадян; у особливо великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у п'ять тисяч і більше разів перевищує установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян» [7].

Відповідно до законопроекту стаття 201-2 має назву «Використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги не за цільовим призначенням, а саме з метою отримання прибутку або власного збагачення», що відрізняється від чинної редакції.

Кримінально караніми діяннями за цим законопроектом визнаються лише ті, які вчинені в значному розмірі та під час дії воєнного стану.

Значним розмір є, якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Цей розмір завеликий, порівняно з чинною редакцією, де зазначено: у триста п'ятдесят і більше разів.

Крім того, на відміну від чинної редакції статті 201-2, законопроект передбачав кримінальну відповідальність лише за вчинення злочину.

Після неодноразового розгляду законопроекту на засіданні Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України та Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України 24 березня 2022 року прийнято Закон України № 2155-IX.

Цим законом Кримінальний кодекс України доповнено статтею 201-2 наступного змісту: «Стаття 201-2. Незаконне використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги

1. Продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном з метою отримання прибутку, вчинене у значному розмірі – караються штрафом від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, – караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка.

1. Під гуманітарною допомогою, благодійними жертвами та безоплатною допомогою слід розуміти поняття, визначені Законом України «Про гуманітарні допомогу» та Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

2. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у особливо великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

Проаналізувавши першочерговий законопроект та Закон № 2155-IX, можна зробити наступні висновки.

1. Назва статті: замість «використання», стало «незаконне використання», з назви прибрали «під час дії воєнного стану», зазначено «з метою отримання прибутку», замість словосполучення «не за цільовим призначенням, а саме з метою отримання прибутку або власного збагачення».

Як зазначає Киричко М.В., то нецільове використання благодійної допомоги її набувачем взагалі не може тягти за собою кримінальну відповідальність. Включення до статті КК формулювання «використання гуманітарної допомоги не за цільовим призначенням» несе в собі багато ризиків того, що воно буде поширюватися на дії, які не є суспільно небезпечними, або мати ознаки правової невизначеності, або безпідставно охоплювати собою розкрадання з похідними негативними наслідками [5].

2. Диспозиція статті. ч. 1: «продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі», замість «використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у значному розмірі не за цільовим призначенням, а саме з метою отримання прибутку або власного збагачення».

ч. 2: «вчинені повторно», «службовою особою з використанням службового становища», замість «вчинені особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений цією статтею», «службовою особою з використанням влади чи службового становища».

ч. 3: додано «під час надзвичайного або воєнного стану».

Словосполучення «під час дії воєнного стану» відповідно до законопроекту було відсутнє в ч. 3, про нього йшлося лише в назві та ч. 1 статті.

3. Розмір гуманітарної допомоги, благодійних пожертв та безоплатної допомоги.

У значному розмірі: «у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян», замість першочергового варіанту: «у тисячу і більше разів перевищує установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

У великому розмірі: «у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян», замість «у три тисячі і більше разів перевищує установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

У особливо великому розмірі: «у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян», замість «у п'ять тисяч і більше разів перевищує установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

4. Санкція статті.

В ч. 1 вказано «штрафом від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років», замість «позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією майна або без такої» в чинній редакції.

В ч. 2 маємо «позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна», замість «позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна».

В ч. 3 зазначено «позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна», замість «позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна».

Виходячи із цих статистичних даних, можемо побачити, що із 384 зареєстрованих кримінальних проваджень лише 25 спрямовано до суду та 7 обвинувальних вироків.

Після прийняття Закону України № 2155-IX народними депутатами Верховної Ради України вносилися на обговорення інші законопроекти, якими пропонувалося внести зміни до ст. 201-2 КК та Кодексу України про адміністративні правопорушення. Ми не будемо розглядати всі ці законопроекти, а лише деякі з них. А саме:

1. Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо вдосконалення окремих питань, пов'язаних із незаконним продажем гуманітарної допомоги)» № 349д9/1-2022/69370 від 26.04.2022 [8].

Відповідно до Проекту, пункт другий примітки до статті 201-2 Кримінального кодексу України пропонувалося викласти в такій редакції:

«Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у вісімдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у особливо великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян» [8].

Кодекс України про адміністративні правопорушення пропонувалося доповнити новою статтею 166-28 такого змісту:

«Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги»

1. Продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України – тягне за собою накладення штрафу від вісімсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню – тягне за собою накладення штрафу від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [8].

2) Проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо вдосконалення окремих питань, пов'язаних із незаконним продажем гуманітарної допомоги» № 98д9/1-2022/77217 від 12.05.2022 [9].

На відміну від попереднього законопроекту, в диспозиції ч. 1 ст. 166<sup>28</sup> КУпАП пропонувалося зазначити «якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у три і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян», замість «за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України».

В ч. 2 – «дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у тринадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

Санкція: ч. 1 – штраф від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (в попередньому – від 800 до 10000); ч. 2 – штраф від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (в попередньому – так само).

Пункт другий примітки до статті 201-2 пропонувалося викласти в такій редакції:

«Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у двадцять п'ять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у особливо великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

3) Проект Закону України «Про внесення змін до пункту 2 примітки до статті 201-2 Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» № 110д9/1-2023/200215 від 13.09.2023 [10].

«У пункті 2 примітки до статті 201-2 Кримінального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131) слова «триста п'ятдесят» замінити словами «сімдесят п'ять», слово «тисячу» замінити словами «двісті п'ятдесят», а слова «три тисячі» замінити словами «сімсот п'ятдесят».

Спільним для цих законопроектів є те, що ними пропонувалися зміни щодо зменшення вартості гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги для визначення значного, великого та особливо великого розміру.

Тобто, відповідно до цих законопроектів на сьогоднішній день (на 2026 рік) кримінальній відповідальності підлягали особи, які, наприклад, продали б гуманітарну допомогу на суму: 133 120 гривень (Проект від 26.04.2022); 41 600 гривень (Проект від 12.05.2022) та 124 800 гривень (Проект від 13.09.2023).

Відповідно до чинної редакції ст. 201-2 КК України кримінальна відповідальність настає у разі, якщо вартість гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги становить 582 тисяч 400 гривень (станом на 2026 рік).

На нашу думку, такі зміни потрібні, оскільки це сприятиме зменшенню фактів незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв та безоплатної допомоги. Однак, незрозуміло, чому пропонувалися саме такі розміри, чим вони обумовлені, і як кваліфікувати дії, якщо вартість допомоги та пожертв менша.

Проектом від 26.04.2022 та Проектом від 12.05.2022 також пропонувалося доповнити КУпАП новою статтею 166-28 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги». Це б було доречно, оскільки на сьогоднішній день адміністративної відповідальності за такі дії не має.

На думку Шевчука А.В. та Боднарука О.М., невиправдано завищена мінімальна межа, яка дає підстави для притягнення до кримінальної відповідальності псевдоволонтерів і «білокомірцевих мародерів» – недобросовісних службових осіб, які роблять «бізнес на крові» та страждання українців є очевидним недоліком складу цього правопорушення [1].

Згідно статистичних даних офісу генерального прокурора, за ст. 202-1 КК України у 2022 році зареєстровано 384 кримінальних провадження (3 – за ч. 1 та 381 – за ч.ч. 2, 3), у 58 провадження – повідомлено про підозру, 25 проваджень – спрямовано до суду.

За 2023 рік зареєстровано 189 проваджень (1 – за ч. 1 ст. 201-2 КК, 188 – за ч.ч. 2, 3 ст. 201-2 КК), у 36 провадженнях – повідомлено про підозру, 25 проваджень – спрямовано до суду.

За 2024 рік зареєстровано 107 проваджень (1 – за ч. 1 ст. 201-2 КК, 106 – за ч.ч. 2,3 ст. 201-2 КК), у 26 провадженнях – повідомлено про підозру, 12 проваджень – спрямовано до суду.

За 2025 рік зареєстровано 95 кримінальних проваджень (1 – за ч. 1 ст. 201-2 КК, 94 – за ч.ч. 2, 3 ст. 201-2 КК), у 24 провадженнях – повідомлено про підозру, 16 проваджень – спрямовано до суду [4].

Дивлячись на таку статистику, можна побачити, що кількість зареєстрованих кримінальних проваджень, в порівнянні з 2022 роком, стала меншою, а це в свою чергу може свідчити про зменшення фактів незаконного використання гуманітарної допомоги.

Згідно даних Єдиного державного реєстру судових рішень у 2022-2025 роках судом винесено 63 вироки за ч. 3 ст. 201-2 КК України, з яких – 57, де предметом є гуманітарна допомога, що становить 90 відсотків від загальної кількості вироків [3].

Із 63 вироків лише 2 виправдувальні (вирок Дарницького районного суду м. Києва від 05.04.2024 у справі № 753/13638/22 та вирок Святошинського районного суду м. Києва від 01.11.2024 у справі № 759/1547/23).

У Вироку Дарницького районного суду м. Києва від 05.04.2024 у справі № 753/13638/22 суд прийшов до висновку про необхідність виправдання особи на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК України, оскільки сторона обвинувачення не довела, що в діянні останнього є склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 201-2 КК України [1].

В рішенні вказується на те, що вилучені під час обшуку речі жодним чином не ідентифіковані, а це в свою чергу не дає підстав стверджувати про їх належність до гуманітарної допомоги.

Відповідно до Вироку Святошинського районного суду м. Києва від 01.11.2024 у справі № 759/1547/23 особу по пред'явленому обвинуваченню у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 201-2 КК України, визнано невинним та виправдано в зв'язку з недоведеністю участі обвинуваченого у вчиненні даного злочину [2].

У рішенні зазначено, що особа, якій було висунуто обвинувачення у ч. 3 ст. 201-2 КК України, придбала автомобіль та в подальшому проводила ремонтні роботи за власні кошти, що підтверджується договорами купівлі-продажу автомобілів та протоколами допиту свідків.

**Висновки.** Беручи до уваги вищевикладене, можна зробити висновок, що ст. 201-2 КК України прийнята після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої суверенної держави для регулювання нових суспільних відносин, а саме, пов'язаних з отриманням, наданням та розподілом гуманітарної допомоги. Норми цієї статті потрібні для притягнення до кримінальної відповідальності та покарання винних осіб (тих, що наживаються на продажі гуманітарної допомоги, яка призначена для забезпечення обороноздатності України та підтримки людей, які опинилися в складних життєвих обставинах). Виходячи зі статистичних даних, то стаття 201-2 КК України ефективно застосовується в умовах сьогодення та виконує свою регулюючу функцію. Ми не можемо передбачати майбутнє, проте, на нашу думку, норми статті 201-2 КК України і надалі, тобто після завершення війни, будуть застосовуватися, можливо, таких випадків стане менше. На жаль, війна це не все зло, яке може призвести до тяжких наслідків. В післявоєнний період наша економіка потребуватиме відновлення, а скільки всього нам потрібно буде відбудувати, вирішити багато соціальних та економічних питань. Україна та її люди і надалі потребуватимуть гуманітарної допомоги, яка надаватиметься і безперечно знайдуться особи, які захочуть на цьому заробити.

Очевидно, що стаття 201-2 КК України потребує удосконалення, зокрема, щодо зменшення мінімальної межі для притягнення до кримінальної відповідальності. Однак, яку саме суму брати за значний розмір, незрозуміло. Щоб відповісти на це питання, необхідно проводити окремі комплексні наукові дослідження.

**Список використаних джерел:**

1. Вирок Дарницького районного суду м. Києва від 05.04.2024 у справі № 753/13638/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118209739>
2. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 01.11.2024 у справі № 759/1547/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122732162>
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>
4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2022-2025 роки. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
5. Киричко В.М. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК): Проблеми системного тлумачення та практичного застосування і шляхи їх вирішення. Вісник Асоціації кримінального права України, 2023, № 1(19). с. 176.
6. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги. Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>
7. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану. Проект Закону від 13.03.2022 № 37д9/1-2022/55151 (реєстр № 7146 від 13.03.2022 р.). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1245207>
8. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо вдосконалення окремих питань, пов'язаних із незаконним продажем гуманітарної допомоги. Проект Закону від 26.04.2022 № 349д9/1-2022/69370. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39508>
9. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо вдосконалення окремих питань, пов'язаних із незаконним продажем гуманітарної допомоги. Проект Закону від 12.05.2022 № 98д9/1-2022/77217 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39746>
10. Про внесення змін до пункту 2 примітки до статті 201-2 Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» № 110д9/1-2023/200215 від 13.09.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/>
11. Шевчук А.В., Боднарук О.М. Кримінальна відповідальність за розкрадання гуманітарної допомоги. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. Частина 2. № 72. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/267678>

*Дата першого надходження статті до видання: 07.01.2026*

*Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.01.2026*

*Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026*